

PAVLÁT, David: *Novinář a politik Hubert Ripka. Člověk, který nemlčel.* Academia, Praha 2018, 460 stran

Je s podivem, že tak významná politická osobnost jako Hubert Ripka (1895–1958) tak dlouho čekala na ucelenou biografii. Kromě dílčích studií, věnujících se různým aspektům jeho politické a publicistické práce, popřípadě činnosti v exilu,¹ chyběl kompletní náhled do Ripkova života, překypujícího událostmi, často ne příliš radostnými.

V průběhu roku 2018 nastala zajímavá situace – téměř současně totiž vyšly hned tři publikace o této osobnosti: *S projevem nejhlubší úcty*,² soubor dopisů, zpráv a depeší, které Ripka zaslal Edvardu Benešovi v letech 1922–1948,³ dále *Hubert Ripka. Tragédie demokrata* od Jiřího Pernese,⁴ která byla vydána u příležitosti šedesáti let od Ripkova úmrtí ve spolupráci s jeho rodnou obcí Kobeřice na jižní Moravě, a konečně obsáhlá studie Davida Pavláta, jenž se Ripkovi věnoval dlouhodobě a na Ústavu českých dějin FF UK obhájil diplomovou (2009) i disertační (2016) práci o něm. Vedle Petra Zenkla a Prokopa Drtiny je tak Ripka třetím z poválečných ministrů Československé strany národně socialistické, který se po zásluze dočkal podrobné biografie. Posledním, kdo ve výčtu dosud chybí, je Jaroslav Stránský.

Tři nové publikace o Hubertu Ripkovi si žádají alespoň stručné porovnání. Je možné konstatovat, že Pavlátova kniha je skutečně kvalitním výstupem, svědčícím o dlouholetém úsilí shromáždit všechny relevantní prameny a objektivně posoudit Ripkovu roli v našich moderních dějinách. Čtenář se neubrání dojmu, že ostatní dvě uvedené práce, formou zpracování rovněž na vysoké úrovni, jsou spíše doplňkem, v případě souboru *S projevem nejhlubší úcty*, nabízejícího 173 dokumentů s poznámkovým aparátem, pramennou základnou pro bližší zkoumání období od sudetské krize v průběhu roku 1938 až do únorového převratu v únoru 1948. Z tohoto desetiletí pochází také většina Ripkovy korespondence s Edvardem Benešem.

Jiří Pernes, autor druhé, o poznání stručnější biografie, v předmluvě sám přiznává, že na Ripkově životopisu pracoval již před lety a kvůli jiným důležitým projektům se smířoval s tím, že studii nikdy nedokončí, načež byl osloven starostou Kobeřic, který mu dodal nový impuls, aby se mohl tématu dále věnovat. Jako zkušený historik

-
- 1 Např. GONĚC, Vladimír: *Hubert Ripka. Un Européen.* Masarykova univerzita, Brno 2005; LOUBET DEL BAYLE, Zuzana: Hubert Ripka (1895–1958). „Sovětofil“ nebo „západofil“? Osud politika, který se stal obětí československého boje za svobodu a demokracii. In: *Paginae historiae. Sborník Národního archivu*, č. 19. Národní archiv, Praha 2011, s. 116–157; DEJMEK, Jindřich: Hubert Ripka. Pozapomenutý list z historie moderní české slavistiky i československé diplomacie. In: *Slovanský přehled. Review for Central, Eastern and Southeastern European History*, roč. 84, č. 4. Historický ústav AV ČR, Praha 1998, s. 407–416 aj.
 - 2 ŠŤOVÍČEK, Ivan – HUBENÝ, David (eds.): *S projevem nejhlubší úcty. Dopisy, zprávy a depeše Huberta Ripky Edvardu Benešovi (1922–1948).* Národní archiv – Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2018.
 - 3 Za první republiky patřil Ripka k prohradním novinářům a stoupencům Benešovy zahraniční politiky. S ministrem zahraničí a posléze druhým prezidentem se také sblížil a byl jím pověřován různými neoficiálními úkoly, zejména ve francouzském prostředí, které dobře znal. Právě z jeho zahraničních cest pochází většina korespondence z tohoto období.
 - 4 PERNES, Jiří: *Hubert Ripka. Tragédie demokrata. Život bojovníka za Československou republiku.* B/P, Brno 2018.

Pernes připravil solidní text, nicméně řada otázek zůstává nezodpovězena. Je proto žádoucí ihned navázat četbou Pavlátovy zevrubné práce. Skládá se z devíti kapitol, mapujících Ripkovu osobnost, myšlenky a jednotlivá období života, který vinou vážné nemoci skončil předčasně již ve třiašedesáti letech. Ty poctivě přibližují také všechny Ripkovy role – archiváře, redaktora, úředníka, diplomata, teoretika, akademika, straníka, politika a dvojnásobného exulanta, ale také manžela, otce a přítele.

Pozoruhodné je hned líčení počátků jeho novinářské kariéry v mládí a participace na politickém dění v národně demokratické straně. Zde je možno uvést fragment z paměti novináře Rudolfa Kopeckého (1893–1981), Ripkova současníka, kolegy a později zarytého kritika. Vrací se do první poloviny dvacátých let: *Dr. Hubert Ripka působil tehdy mnohem lepším dojmem než později a nebylo na něm nic, co v pozdějších dobách proti němu tak mocně popuzovalo každého, kdo s ním přišel do styku. Snad to byla jen dovedná přetvářka, snad se zkazil až později, když se u něho dostavil hlad po moci a úspěchu. Tehdy to však byl mladý muž, příjemný, uhlazený a zdvořilý, snad až příliš uctivý k lidem, kteří mu mohli nějak prospět nebo uskodit. Nikdo však nemohl popřít, že byl velmi vzdělaný a schopný. Dovedl napsat dobrý článek, i když jeho styl byl spíše polorevuální než novinářský. Václav Cháb (zástupce šéfredaktora listu *Národní osvobození* – pozn. autora), který jím byl od samého začátku velmi okouzlen, vynaložil hodně úsilí, aby nás sblížil. Měli jsme konečně jedno volné pojítko: oba jsme byli mladí národní demokraté nespokojení s politickou linií strany a hlavně s obhroublostí některých jejích tiskových orgánů. Zatímco já jsem se vyhýbal stranickému životu, Ripka horlivě plaval v opoziční skupině, v níž měl mnoho přátel. [...] Ani Ripka, ani já jsme však nebyli radikály. On byl ovšem již tehdy mnohem levější mne, ale do socialismu a do své pozdější budoucnosti měl dosud hodně daleko. Chábovou zásluhou se stal Ripka pravidelným spolupracovníkem legionářského a učitelského deníku „*Národní osvobození*“, jakož i revuálního časopisu československé obce legionářské „*Prerod*“. Oba listy oficiálně redigoval dr. Lev Sychrava, už tehdy muž mdlé energie a podivných názorů, nepatrné pracovitosti, ale znamenitého nadání k intrice. [...] Dr. Ripka si plně osedlal „*Národní osvobození*“ a za Sychravovy pomoci si proklestil cestičku k velkým pánům na Hradě. Dovedl vždy pozdravit u pravých vrbiček a v pravý čas. A když se mu zdálo, že „*Národní osvobození*“ při vši své hradnosti není tím pravým hradním orgánem, přisedlal náhle do „*Lidových novin*“, k jejichž kluzké bezpáteřnosti měl vždy hodně blízko. Sloužil Hradu v naději, že poslouží sobě...⁵*

Rudolf Kopecký, který se po skončení druhé světové války odmítl vrátit z londýnského exilu do Československa pro nesouhlas s vládou Národní fronty, v níž Ripka zasedl jako ministr zahraničního obchodu, byl z pochopitelných důvodů poněkud zaujatý, nicméně v líčení narazil na charakteristiku Ripkovy osobnosti, zmiňovanou i dalšími pamětníky (např. politiky a novináři Juliem Firtem a Ivanem Herbenem). Možná trochu oportunistus, opakované změny postojů, příklon k lidem podle jejich aktuálního postavení a míry vlivu. David Pavlát se tématu lehce dotýká v podkapitolách o Mnichovu a počátku druhoválečného exilu (s. 103–133) v souvislosti se vztahem Ripky k Edvardu Benešovi. Bezprostředně po Mnichovské konferenci vyslal zdrcený Ripka na adresu prezidenta nejednu urážku za jeho „zradu na národě“, za-

5 NEKOLA, Martin (ed.): *Rudolf Kopecký: Vzpomínky starého novináře. Proti Benešovi, nacistům a komunistům*. Machart, Beroun 2018, s. 115–119.

tímco jen o pár měsíců později ve Velké Británii dle svědectví novináře a politika Ivo Ducháčka před ním až nedůstojným způsobem padl na kolena a prosil o odpuštění. Jejich vzájemné vztahy se každopádně upravily. V exilu po komunistickém převratu Ripka, hlavní to strůjce demise demokratických ministrů, již vygradovala vládní krize, Beneše opět obviňoval, že nechal své politické přátele z demokratického tábora na holičkách a zbaběle podlehl tlaku.

Pro mnohé poulnorové exulanty byl Hubert Ripka svým někdejší prosazováním spojenectví se Sověty kontroverzní postavou a téměř neustále čelil útokům a denunciacím. Vyřizování účtů a praní špinavého prádla vyústilo v období mccarthismu v Rípkovo vyšetřování Kongresem USA, při němž musel přesvědčovat, že není komunistickým špiónem, a zpovídat se z různých činů v minulosti, od vedení novinářské delegace do Sovětského svazu na přelomu let 1934/1935 po účast na socializaci hospodářství a znárodnování v osvobozené republice o desetiletí později. Mediální štvance a pachut z celé kauzy donutily Ripku přestěhovat se zpět do Velké Británie a promítly se do jeho zhoršujícího se zdravotního stavu.

Problémy měl i v Radě svobodného Československa, v jejímž pařížském oblastním výboru se zvedl odpor proti jeho předsednictví. Naopak sympatizanti národních socialistů v exilu, zřejmě nejpočetnější skupiny co do stranického zabarvení, vysoce hodnotili Rípkovy znalosti, zkušenosti, pracovitost a nadčasové úvahy o federalizaci Evropy. Ti mladší navíc oceňovali jeho neutuchající chuť s nimi diskutovat a dávat upřímné rady a doporučení, jak potvrdil při rozhovoru s autorem tohoto textu v roce 2008 i poslední předseda Rady svobodného Československa Mojmir Povolný. Dobré jméno si Ripka udělal také v nadnárodní exilové komunitě. Úzce spolupracoval s maďarskými a polskými představiteli, s nimiž se v New Yorku podílel na vydávání časopisu *The Central European Federalist*. Byl zároveň členem vedení Liberálně demokratické unie střední a východní Evropy (Liberal Democratic Union of Central and Eastern Europe – LDUCEE), založené roku 1953 a přidružené k Liberální internacionále (Liberal International), vedené španělským pacifistou Manuelem de Madariagou. Tato rovina exilových aktivit Huberta Ripky je přitom takřka nepracována.

Samostatný svazek by si rozhodně zasloužily ony desítky Rípkových článků publikovaných v letech 1948–1957 v nejrůznějších exilových tiskovinách v Evropě i USA, analýzy mezinárodního vývoje a zprávy z cest po uprchlických táborech, konferencích a setkáních se západními státníky.

David Pavlát při psaní své knihy primárně pracoval s objemným fondem Hubert Ripka (č. 1419), uloženým v Národním archivu ČR. Již pátým rokem probíhá digitalizace obsahu všech jeho 350 kartonů. V současné době zbývá zhruba poslední sedmina. S dokončením a zpřístupněním celé sbírky badatelům se počítá v průběhu roku 2020. Co se obecně využití archivních pramenů týká, bohužel v knize chybějí československé exilové fondy nacházející se v USA,⁶ v nichž se nalézají značné množství

6 *Archives of Czechs and Slovaks Abroad, University of Chicago, Petr Zenkl Papers; Hoover Institution Library & Archives, Štefan Osuský Papers, Juraj Slávik Papers, L. K. Feierabend Papers, Ivo Ducháček Papers, Ferdinand Peroutka Papers, Jaroslav Stránský Papers; New York Public Library, Ján Papánek Papers a Rare Book & Manuscript Library, Columbia University, Jaromír Smutný Papers.*

Ripkovy pracovní i osobní korespondence. Z těch domácích zůstávají málo známé archivní sbírky Ripkových národně socialistických kolegů,⁷ neprozkoumána je rovněž bohatá korespondence mezi Ripkou a jeho tajemníkem Vilémem Brzorádem, která je v držení Brzorádovy rodiny.

David Pavlát, Jiří Pernes i David Hubený s Ivanem Štovičkem, dvojice editorů Ripkovy korespondence s prezidentem Benešem, splnili velmi náročný úkol. Hubert Ripka patřil k nejvýznamnějším politikům poválečné éry a je třeba si jej připomínat, stejně jako nepolevovat v úsilí pochopit jeho pohnutky a činy v klíčových momentech, zkoumat a odkrývat nové souvislosti, včetně nepříjemných pravd. V Pavlátově práci, v podkapitole o útěku do zahraničí na jaře 1948 (*Útěk a pátrání Státní bezpečnosti*, s. 274–285), chybí zmínka o významné pomoci od rodiny Flosmanovy z víscky Mlýnské Struhadlo, která Ripku několik dní ukrývala na půdě. Více pozornosti by si zasloužil i Ripkův poměr k Janu Masarykovi, který mu stál v cestě za vytoženým postem ministra zahraničí. Vztah mezi Ripkou a druhou manželkou Noémi byl upřímný a hluboký, zkoušený dlouhými obdobími odloučení. Dle svědectví blízkých spolupracovníků v čele s Ivo Ducháčkem to ovšem Ripkovi nijak nebránilo v četných záletech, zejména za války ve Velké Británii. Zahalen nejasnostmi je nadále i Ripkův kariérismus ve dvacátých letech a údajně nevybíravé způsoby, jakými se zbavoval konkurence v *Národním osvobození*, kde po nástupu do redakce měl zhruba třikrát vyšší plat než jako archivář ministerstva národní obrany. Podobných méně zářných momentů by se v bohaté kariéře tohoto muže jistě dalo najít více, avšak nijak dramaticky nesnižují jeho význam.

Petr Zenkl, jenž s Ripkou sdílel mocenská vítězství i pády, včetně bolestného vyhnání, v nekrologu napsal: *Předčasným úmrtím dr. Huberta Ripky ztratil československý národ vzorného a věrného syna, demokracie statečného a důsledného stoupence a obránce, československá svoboda svého spolutvůrce a bojovníka za její obnovu, československá věda a politika jednoho z předních pracovníků a otázka sjednocené Evropy jednoho z nadšených podporovatelů. Rodině odešel vzácný životní druh a synům příkladný otec a starší bratr. Straně československých národních socialistů odešel v něm jeden z předních členů. Odpůrci v zesnulém ztratili gentlemanského partnera a přátel věrného, loyálního, bratrského, čestného a nezapomenutelného druhu.*⁸

Pavlátova vydařená kniha dokazuje, že uvedená slova nejsou přehnaná, byť nesmíme zapomínat ani na kritické hodnocení některých Ripkových činů.

◆ Martin Nekola

7 *Národní archiv*, f. Josef Pejskar, Ota Hora, František Klátil, Bořivoj Čelovský, Otakar Machotka; *Knihovna Libri Prohibiti*, f. Ivan Herben a *Památník národního písemnictví*, f. Julius Firt.

8 ZENKL, Petr: Za vzácným spolupracovníkem a přítelem Dr. Hubertem Ripkou. *Hlasatel* (Chicago), 14. 1. 1958, s. 1–2.